

МАРФЕМНЫ І СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫ АНАЛІЗЫ

МАРФЕМНЫ АНАЛІЗ

Пры марфемным аналізе вызначаюцца будова слова, якую яно мае ў сучаснай мове. Найменшай структурнай часткай слова, якая выражае пэўнае лексічнае ці граматычнае значэнне, з’яўляецца марфема (грэч. *morphe* ‘форма’). Да марфем адносяць карань і афіксы (лац. *affixus* ‘прымацаваны’). Сярод афіксаў вылучаюцца: прыстаўка (або прэфікс), суфікс, канчатак (або флексія, постфікс і інтэрфікс.

Тыпы марфем		
Карань	выражае агульнае для роднасных (адна- каранёвых) слоў значэнне	<i>горад — гарадскі — пры- гарад; лета — летні — па-летняму</i>
Прыстаўка	служыць для ўтварэння новых слоў ці граматычных форм слова і знаходзіцца перад каранем ці другой прыстаўкай	<i>пісаць — напісаць, чытаць — прачытаць, дзед — прадзед, доля — нядоля</i>
Суфікс	служыць для ўтварэння новых слоў ці граматычных форм слова і знаходзіцца пасля караня ці іншага суфікса	<i>беларус — беларуска, рака — рэчка, каса — касец, чытаць — чыталі</i>
Канчатак	зменная частка слова, якая служыць для сувязі слоў у словазлучэнні або сказе	<i>халоднае лета — халодныя дні, халоднымі вечарамі</i>
Постфікс	афіксы <i>-ся (-ца, -цца), -це, -сьці (-сь), -небудзь</i> , якія знаходзіцца ў слове пасля канчатка ці словаўтваральнага суфікса	<i>распраніся, пішыце, скажыце, дзесьці, чагосьці, кагось, што-небудзь</i>
Інтэрфікс	афікс, што служыць для злучэння марфем у слове (звычайна гэта злучальная галосная)	<i>часопіс, газабалон, сімякрылы, сенажаць</i>

Пры марфемным аналізе неабходна параўноўваць, супастаўляць аднакаранёвыя ці аднолькавыя па структуры словы, што дапамагае правільна вылучыць усе марфемы лексічнай адзінкі. Напрыклад: *прыбярэжны*. Гэта прыметнік, зменная слова, таму ў ім выдзяляецца канчаток *-ы* (параўн. *прыбярэжная, прыбярэжнае, прыбярэжныя*). Аснова слова *прыбярэжн-* складаецца з караня *бярэж* (параўн. *бераг, берагавы, беражок*), суфікс *-н-* (параўн. *дарожны, азёрны, школьны*), прыстаўка *пры-* (параўн. *прыдарожны, прыазёрны, прышкольны*). Графічны запіс гэтага слова наступны: *пры- бярэж - н - ы*.

Ёсць выпадкі, калі аднолькавыя па гучанні марфемы адносяцца да розных тыпаў. Напрыклад, слова *вечарам* у розных кантэкставых сітуацыях можа быць і назоўнікам, і прыслоўем. Марфемны склад яго ў залежнасці ад гэтага будзе розным, параўн.: *прыйсці вечар- ам* (калі) і *задаволены гэтым вечар - ам* (чым). У першым выпадку афікс *-ам* з'яўляецца суфіксам, у другім – канчаткам.

Неабходна звярнуць увагу на тое, што гукі, якія абазначаюцца ётавымі літарамі (*е, ё, ю, я*), могуць адносіцца да розных марфем. Таму пры разборы слова па саставу гэту фанетычную асаблівасць трэба адлюстроўваць у графічным запісе. Напрыклад, *раз — збраі — энн - э, пера-шыі- эк, куп-і- о, страі - ав- ы, салаўі- а, пері - э*.

У абітурыентаў часта ўзнікае пытанне: суфіксам ці прыстаўкай трэба лічыць марфемы *-ць, -ці, -чы* ў неазначальнай форме дзеясловаў. У школьных падручніках апошніх гадоў гэтыя дзеяслоўныя марфемы адносяцца да суфіксаў. Таму ў графічным запісе іх лепш (і больш правільна) абазначаць як суфіксы, а не канчаткі: *чыт-а- ць, пера-ходз-і- ць, уз-рас-ці, ад-пер-ці, бег-чы, бераг-чы*.

Варта помніць, што прыслоўі, дзеепрыслоўі і інфінітывы з'яўляюцца нязменнымі словамі і канчатка ў іх складзе не можа быць: *па-нов-аму, з-бок-у, на-заўтр-а, весел-а, хадз-і-ць, нес-ці, пры-лёг-шы, з-мы-ўшы, бач-ачы, пра-чыт-а-ўшы*. Выдзяленне ў такіх словах нулявога канчатка лічыцца памылкай.

Пэўныя цяжкасці ў навучэнцаў выклікае аналіз зваротных дзеясловаў. Памылкі звычайна назіраюцца пры выдзяленні ў гэтых словах канчаткаў і постфікса *-ся*, які можа пераходзіць у *-ца*, а пасля галосных — у *-цца*. Напрыклад, у словах *раз-віт-а-л-а-ся*, *на-чыт-а-ў-ся*, *сустрак-а-ў-ца*, *з-бір-а-ў-ца*, *хвал'-у-ў-ца* постфікс знаходзіцца пасля канчаткаў і перарывае аснову. Не трэба забываць паказваць перарванасць асновы ў графічным запісе слоў. Гэта ж заўвага адносіцца і да аналізу дзеясловаў загоднага ладу. Форма 2-ой асобы множнага ліку ўтвараецца шляхам далучэння да форм 2-ой асобы адзіночнага ліку постфікса *-це*, які далучаецца да канчаткаў *-і*, *-ы* і перарывае аснову¹: *у-ліч-ы-це*, *бяр-ы-це*, *помн-і-це*, *люб-і-це*.

* Пры марфемным аналізе рэкамендуецца прытрымлівацца наступнай паслядоўнасці:

1. Указваецца часціна мовы (зменная ці нязменная).
2. Вызначаецца качатак (у тым ліку і нулявы) і аснова.
3. Шляхам падбору аднакаранёвых слоў выдзяляецца карань.
4. Вызначаюцца прыстаўка, суфікс, постфікс (у складаных словах — інтэрфікс).
5. Графічны запіс марфемнага складу слова.

Напрыклад, *па-суседску* — прыслоўе, нязменная часціна мовы, канчатка няма, аснова — *па-суседску*, карань *-сусед-* (*суседзі*, *суседні*, *суседства*), суфіксы *-ск-* (*суседскі*, *гарадскі*) і *у* (*па-малдаўск-у*, *па-сяброўск-у*), прыстаўка *па-* (*паехаць*, *па-мядзведжаму*), графічны запіс *па-сусед-ск-у*;

паўнаводны — прыметнік, зменная часціна мовы, канчатак *-ы*, аснова *паўнаводн-*, карані *паўн-* і *-вод-* (*паўнагучны*, *паўнацэнны*; *вада*, *водалячэбны*, *водаварот*), суфікс *-н-* (*зменны*, *вольны*, *маральны*), інтэрфікс (злучальная галосная) *-а-*, графічны запіс *паўн-а-вод-н-ы*;

¹ Аўтары некаторых падручнікаў лічаць, што формы загоднага ладу ўтвараюцца пры дапамозе суфіксаў *-ы*, *-і* і канчатка *-це*. Гл., напрыклад: *Сямешка Л.І, Шкраба І. Р., Бадзевіч З. І. Курс беларускай мовы. — Мн., 1996. — С. 394.*

недаверлівасць — назоўнік, зменная часціна мовы, канчатак нулявы, аснова — усё слова, корань *-вер-* (*вера, вернасць, недавер*), прыстаўкі *не-, да-*, (*неабдумань, неадукаваны, дабудаваны*), суфіксы *лів-, -асць* (*пакутлівы, ветлівы, старасць, любасць*), графічны запіс *не-да-вер-лів-асць*□.

Прывядзём некалькі прыкладаў графічнага запісу марфемнага аналізу: *салом-ін-к-а, крыл-л-е, вуч-ыш-ся, піш-учы, па-герой-ск-у, сіль*□, *пад-пол-л-е, вы-піс-а-ць, за-чар-ава-н-асць*□, *ад-бель-ва-нн-е, за-вуш-н-іц-а, куп-а-еш-ся, з-лев-а, вад-а-кач-к-а, пад-асін-ав-ік*□, *на-радз-і-л-а-ся, ад-дал-яі-уц-ца, са-гн-а-ўшы, за-хвар-э-ўш-ая, сям-ёр-а.*

КАНТРОЛЬНЫЯ ПЫТАННІ

1. Чым адрозніваецца корань ад асновы слова?
2. Чаму марфемны аналіз звычайна пачынаюць з канчатка?
3. Суфіксам ці прыстаўкай трэба лічыць марфемы *-ць, -ці, -чы* ў неазначальнай форме дзеясловаў?
4. Назавіце разрады слоў, якія не могуць мець канчаткаў.
5. Што такое нулявы канчатак?

Трэніровачныя заданні

1. Назавіце аднакаранёвыя словы.
 - а) вада, вадзяны, вадзіць, абводнены, вадзіца, зводка, вадзіцца, падводны, вадарод, падводзіць, падводка, абводны;
 - б) нос, пераносіца, насавы, паднос, заносіць, перанос.
2. Выдзеліце карані ў словах *навозка* і *праводка* і прывядзіце ўсе іх літарныя варыянты.
3. Пакажыце марфемнае і семантычнае адрозненні слоў *уперамешку* і *ўперамежку*.
4. У зваротных дзеясловах абазначце постфіксы і канчаткі (калі ёсць).

Мыешся, радавацца, вучыцца, будуюцца, сустракаемся, апынулася, хвалюецца, вярнуліся, клапаціцца, здзівіцца, пахіснулася, сагнуцца, насупілася.
5. Спішыце словы і абазначце ў іх канчаткі. Падкрэсліце словы без канчаткаў.

(*правадзіць*), *вяд* (*правяду*), *важ* (*праважаты*), *вадж* (*ваджэнне*), *ведз* (*праведзены*), *вядз* (*правядзенне*, *правядзе*), *вес* (*правесці*), *вя* (*правяла*), *вё* (*правёў*).

3. Прыслоўе *ўперамежку* суадносіцца з дзеясловам *перамежваць* (*мяжа*) і мае значэнне ‘у нейкім пэўным парадку, папераменна чаргуючыся адно з другім’. Прыслоўе *ўперамешку* суадносіцца з дзеясловам *перамяшаць* (*мяшаць*) і азначае ‘у беспарадку, перамяшана’. Падобнае вымаўленне і напісанне гэтых слоў садзейнічае іх змешванню і атаясамліванню.

4. Мы́- эш-ся, радавац- ца, вучыц- ца, буду́- э- цца, сустрака́-эм-ся, апыну́л-а-ся, хвалю́-э-цца, вярну́л- і-ся, клапаці́ц-ца, здзіві́ц-ца, пахісну́л-а-ся, сагну́ц-ца, насупі́л-а-ся.

5. Юнацтв-а, носяць, праверыць, бразнуўшы, пя-ём, адзва́я-у-цца, каларытн-ы́я, далёка, думаць, бярэ́знік□, забы́л-і-ся, несучы, па-нямецку, кавалачак□, аблі́л-а-ся, упрыго́жва-э- цца, вуча́нь□.

6. а) травяны, гнілаватымі, лістота, зябліва, сіроцкі, грушына; б) жаўцела, дзяцінства, кльпаў; в) абсыпаны, узаранага; г) марудна, нязграбна, шоргаючы.

7. Пад-вод-н-ік□, калос-с-е, камен-я-чос□, кос-ячы, на-вы-крэсл-іва-ць, рад-у́-учы-ся, ад-бы-ўшы, на-сміх-а́- у-ся, па-двор-ак□, пры-дарож-н-ы, раз-мін-ірава-ць, на-піш-ы-це, з-дзіў-л’-а́- э-цца, да-бір-а-л-і-ся, пра-чыт-а-ўшы, лет-а-ціс□, клубн- іч-н-ы, сад-оў-нік□, хутк-а, пяц-ёр-а, шт-о-небудзь, люб-ім-ы́я, з-гар-э-л-ая.

СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫ АНАЛІЗ

Пры словаўтваральным аналізе вытворныя словы разглядаюцца з пункту гледжання іх утварэння. Для гэтага аналізу важна высветліць, ад якога слова непасрэдна ўтворана новае слова, вырашыць пытанне, якое з двух звязаных па сэнсе аднакаранёвых слоў з’яўляецца зыходным, а якое — вытворным (другасным). Звычайна вытворнае слова адрозніваецца ад

утваральнага большай складанасцю сваёй будовы і мае іншае лексічнае значэнне. Словаўтваральны аналіз патрабуе ўважлівых адносін да структуры слова, прадугледжае добрае веданне спосабаў словаўтварэння і словаўтваральных сродкаў.

Нагадаем асноўныя спосабы словаўтварэння.

Спосаб	Механізм утварэння	Прыклады
1. Суфіксальны	пры дапамозе суфіксаў	<i>малады — маладосць, трактар — трактарыст, ноч — начны, высокі — высока, герой — гераізм, сорам — сарамлівы, нясмелы — нясмела</i>
2. Прэфіксальны (прыставачны)	пры дапамозе прыставак, якія далучаюцца да ўтваральнага слова	<i>доля — нядоля, унук — праўнук, горад — прыгарад, араць — пераараць, палохаць — запалохаць</i>
3. Прэфіксальна-суфіксальны	пры дапамозе прыстаўкі і суфікса адначасова	<i>акно — падаконнік, пара — напарнік, гара — узгорак, бедны — збяднець, мур — падмурак, страх — застрэшак, людскі — па-людску</i>
4. Бязафіксны (бясуфіксны, нульсуфіксальны)	пры дапамозе нулявога суфікса	<i>стукаць — стук, ціхі — ціш, адлятаць — адлёт, пераказаць — пераказ, белы — бель, страляць — стрэл</i>
5. Постфіксальны	пры дапамозе постфікса, які далучаецца да цэлага слова	<i>сустрэць — сустрэцца, вучыць — вучыцца, што — што-небудзь, дзе — дзесьці, калі — калісьці</i>
6. Асноваскладанне	шляхам складання асноў (звычайна з дапамогай інтэрфіксаў)	<i>снегапад, пустазелле, звонкагалосы, васьмівугольнік, конегадоўля, ільнозавод</i>
7. Словакладанне	шляхам складання цэлых слоў	<i>бортінжынер, балетмайстар, контрагент, плашч-палатка, магазін-салон, хіт-парад</i>
8. Зрашчэнне	шляхам зліцця ў адно цэлае кампанентаў	<i>вечназялёны, шматпавярховы, малаўжывальны, мімаволі</i>

	словазлучэння з захаваннем парадку слоў і без змены іх марфемнага складу	
9. Абрэвіяцыя	шляхам аб'яднання усечаных частак або частак і цэлага слова	<i>ВНУ, БДУ, БелАЗ, ЛіМ, філфак, медсястра, тэракт</i>
10. Марфалага-сінтаксічны	шляхам пераходу слоў адной часціны мовы ў другую	<i>дзяжурны (вучань), ранены (салдат), марожанае (мяса), камандзіровачныя (расходы) → дзяжурны, ранены, марожанае, камандзіровачныя (назоўнік)</i>
11. Лексіка-семантычны	шляхам распаду значэнняў мнагазначнага слова	<i>апалонік 'хвастатая лічынка жабы', апалонік 'разліўная лыжка', двор 'дварышча, панадворак', двор 'манарх і яго акружэнне'</i>

Пры словаўтваральным аналізе неабходна ўлічваць, што далучэнне словаўтваральных сродкаў да асновы можа выклікаць пэўныя змены ў слове:

а) чаргаванне гукаў (*вада — вадзяны, помста — помсціць, мука — мучны, мех — мяшок, дарога — дарожны*);

б) сцяжэнне зычных (*лейбарыст + ск = лейбарысцікі, невук + ств = невуцтва, ткач + ск = ткацкі, уласнік + ск = уласніцкі*);

в) выпадзенне гукаў (*прыгожы + ств = прыгоства, косць + н = косны*);

г) накладванне гукаў ці марфем (*папуас + ск = папуаскі, таварыш + ск = таварыскі, беларус + ск = беларускі, Мінск + ск = мінскі*);

д) усячэнне асновы (*Навагрудак + ск = навагрудскі, скрыпка + ач = скрыпач*).

Словаўтваральны аналіз прадугледжвае ўлік асаблівасцей будовы слова і яго словаўтваральных сувязей з іншымі словамі. Знешне падобныя словы могуць быць утвораны зусім рознымі словаўтваральнымі сродкамі і рознымі спосабамі. Так, прыметнік *сувораўскі* ўтвораны ад прозвішча *Сувораў* пры дапамозе суфікса *-ск-*, а прыметнік *арлоўскі* — ад назвы горада *Арол* пры дапамозе суфікса *-оўск-*. Назоўнік *вечнасць* утвораны ад прыметніка *вечны*

пасрэдствам суфікса *-асць*, а назоўнік *гарачнасць* — ад прыметніка *гарачы* пасрэдствам суфікса *-насць* (слова *гарачны* няма). Прыметнік *прыдарожны* ўтвораны ад прыметніка *дарожны* з дапамогай прыстаўкі *пры-*, а прыметнік *прыбярэжны* — ад назоўніка *бераг* з дапамогай прыстаўкі *пры-* і суфікса *-н-* (слова *бярэжны* няма).

Пры словаўтваральным разборы пэўныя цяжкасці выклікаюць словы тыпу *падножжа*, *узбярэжжа*, *узбалоце*, *падзямелле*, *падполле*, *узлесе* і інш. У гэтых словах падоўжаныя зычныя лепш раздзяляць на два гукі (як яны гучаць у маўленні), а самі назоўнікі лічыць прэфіксальна-суфіксальнымі ўтварэннямі (*пад-нож-ж(а)*, *уз-бярэж-ж(а)*, *уз-балоц-ц(е)*, *пад-зямел-л(е)*, *пад-пол-л(е)*, *уз-лес-с(е)*). Не трэба лічыць памылкай меркаванне, што падобныя словы ўтварыліся прэфіксальна-бязафіксным спосабам — далучэннем да ўтваральнай асновы прыстаўкі і нулявога суфікса (у старажытнасці — суфікса *-j-*): *пад-ножж-∅(а)*, *уз-бярэжж-∅(а)*, *уз-балоцц-∅(е)* і інш.²

* Звычайна словаўтваральны аналіз праводзяць у наступнай паслядоўнасці:

1. Указваецца часціна мовы.
2. Устанаўліваецца зыходнае (утваральнае) слова і яго аснова.
3. Вызначаюцца словаўтваральныя сродкі (прыстаўкі, суфіксы, постфіксы і інш.), пры дапамозе якіх утворана слова.
4. Называецца спосаб словаўтварэння.
5. Робіцца графічны запіс словаўтваральнага аналізу.

Напрыклад: *адзінкавасць* — назоўнік, утвораны ад прыметніка *адзінкавы*, утваральная аснова *адзінкав-*, словаўтваральны сродак — суфікс *-асць*, спосаб словаўтварэння — суфіксальны, графічны запіс: *адзінкав-асць* ← *адзінкавы*;

² Гл. Бардовіч А. Будова слова: Марфемны і словаўтваральныя аналізы // Роднае слова. — 1994, № 7-8. — С.78-79; Рагаўцоў В. Лінгвістычны конкурс; Нататкі з Рэспубліканскай алімпіяды // Там жа. — С.72.

скрып — назоўнік, утвораны ад дзеяслова *скрыпець*, утваральная аснова *скрып (е)*, словаўтваральны сродак — нулявы суфікс, спосаб словаўтварэння — бязафіксны, графічны запіс: *скрып* ← *скрыпець*;

зрэдку — прыслоўе, ўтворана ад прыметніка *рэдка*, утваральная аснова *рэдка-*, словаўтваральныя сродкі — прыстаўка *з-* і суфікс *-у*, спосаб словаўтварэння — прэфіксальна-суфіксальны, графічны запіс: *зрэдку* ← *рэдка-і*;

связны (назоўнік) — назоўнік, ўтвораны ад прыметніка *связны (воін)*, утваральнае слова *связны* (прыметнік), спосаб словаўтварэння — марфалага-сінтаксічны (у выніку пераходу прыметніка ў назоўнік), графічны запіс: *связны* ← *связны (воін)*.

Варта запомніць, што пры словаўтваральным аналізе (у адрозненне ад марфемнага) указваюцца толькі тыя часткі слова, з дапамогай якіх яно ўтварылася. Таму марфемны і словаўтваральныя аналізы ў многіх выпадках не супадаюць. Параўнаем:

<i>Марфемны аналіз</i>	<i>Словаўтваральны аналіз</i>
бяс-конц-а	бясконц-а (ад <i>бясконцы</i>)
не-шмат-лік-і	не-шматлікі (ад <i>шматлікі</i>)
раз-бур-ы-ць	раз-бурьць (ад <i>бурьць</i>)
раз- дум-а-ць	раз-думаць (ад <i>думаць</i>)
раз-зброй-ва-ц-ца	раззбройвац-ца (ад <i>раззбройваць</i>)
стал-ов-ая (<i>лыжка</i>)	сталовая (назоўнік) (ад прыметніка <i>сталовая</i>)
звыш-план-ав-ы	звыш- планавы (ад <i>планавы</i>)

КАНТРОЛЬНЫЯ ПЫТАННІ

1. Чым адрозніваецца формаўтварэнне ад словаўтварэння?
2. Ці могуць словы ўтварацца пры дапамозе канчаткаў?
3. Якімі крытэрыямі вы будзеце карыстацца пры адмежаванні суфіксальнага, прэфіксальнага і прэфіксальна-суфіксальнага спосабаў словаўтварэння?
4. Ці супадаюць марфемны і словаўтваральныя аналізы?
5. Асновы якіх часцін мовы выкарыстоўваюцца пры бязафіксным словаўтварэнні?

ТРЭНІРОВАЧНЫЯ ЗАДАННІ

1. У наступных словах вызначце ўтваральную аснову:

Паверх, казачны, навокал, святло, навушнікі, амаральны, чырвань, збяднець, прысвоіць, стук, пералесак, прыдарожны, абнавіць, асцярожнасць, сінь.

2. Выпішыце з тэксту словы, утвораныя а) суфіксальным; б) прэфіксальным; в) прэфіксальна-суфіксальным; г) бязафіксным; постфіксальным спосабамі.

У бязмерную даль вы ляціце, а за вамі, прад вамі — гады. (М. Багдановіч Вершы — мае часовыя прыстанішчы, якія будуць усё жыццё. (М. Танк) Куды б цябе ні завяла дарога, не забывай ніколі ты бацькоўскага парога. (П. Броўка) На нягоды жыцця не жальцеся, не было б перамог без нягод. (П. Панчанка) Я на раздарожжы не зблуджуся і не збочу, каб чакаць падмогі. (Д. Бічэль-Загнетава) Як многа ў нас звычайнасці! Як мала ў нас адчайнасці! (Г. Бураўкін)

3. Якія варыянты словаўтваральнага аналізу могуць мець наступныя словы?

Невысока, перавыкананне, зацвярдзенне, перавозчык.

4. Зрабіце словаўтваральны аналіз наступных слоў:

Пераказ, падтэкст, падлетак, гасціннасць, гераізм, запалохаць, бель, падмурак, сучасны, лянiвы (назоўнік), застрэшак, запалохаць, сарамлівы, пустазелле, нясмела, падполле, па-людску.

Адказы да заданняў

1. Паверх (ад верх-), казачны (ад казк-а), навокал (ад вакол), святло (ад свет), навушнікі (ад вух-а), амаральны (ад маральн-ы), чырвань (ад чырвон-ы), збяднець (ад бяднець) прысвоіць (ад свой), стук (ад стукаць), пералесак (ад лес), прыдарожны (ад дарожн-ы), абнавіць (ад нов-ы), асцярожнасць (ад асцярожн-ы), сінь (ад сін-і).

2. Суфіксальны — *часовыя, жыццё, бацькоўскага, многа, звычайнасці, мала, адчайнасці*; прэфіксальны — *бязмерную, нягоды, ніколі; завяла*; прэфіксальна-суфіксальны — *раздарожжы, прыстанішчы*; бязафіксны — *даль*; постфіксальны — *жальцеся, зблуджуся*.

3. *Невысока* (суфіксальны спосаб ад *невысокі* і прэфіксальны спосаб ад *высока*), *перавыкананне* (суфіксальны спосаб ад *перавыканаць* і прэфіксальны спосаб ад *выкананне*), *зацвярдзенне* (суфіксальны спосаб ад *зацвярдзець* і прэфіксальны спосаб ад *цвярдзенне*), *перавозчык* (суфіксальны спосаб ад *перавозіць* і прэфіксальны спосаб ад *возчык*).

4. *Пераказ* ← *пераказаць*, нулявы суфікс, бязафіксны спосаб, *падтэкст* ← *тэкст*, прыстаўка *над-*, прэфіксальны спосаб, *надлетак* ← *лета*, суфікс-*ак* - і прыстаўка *над-*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб, *гасціннасць* ← *гасцінны*, суфікс-*асць*, суфіксальны спосаб, *гераізм* ← *герой*, суфікс *-ізм*, суфіксальны спосаб, *запалохаць* ← *палохаць*, прыстаўка *за-*, прэфіксальны спосаб, *бель* ← *белы*, нулявы суфікс, бязафіксны спосаб, *падмурак* ← *мур*, суфікс *-ак* і прыстаўка *над-*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб, *сучасны* ← *час*, суфікс-*н-* і прыстаўка *су-*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб, *лянівы* ← *лянівы* (прыметнік), марфолога-сінтаксічны спосаб — шляхам пераходу слоў адной часціны мовы ў другую, *застрэшак* ← *страха*, суфікс-*ак* і прыстаўка *за-*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб, *запалохаць* ← *палохаць*, прыстаўка *за-*, прэфіксальны спосаб, *сарамлівы* ← *сорам*, суфікс-*лів-*, суфіксальны спосаб, *пустазелле* ← *пустое зелле*, інтэрфікс *-а-*, спосаб складання, *нясмела* ← *нясмелы*, суфікс-*а*, суфіксальны спосаб, *падполле* ← *пол*, прыстаўка *над-* і суфікс *-л-*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб, *на-людску* ← *людскі*, прэфікс *на-* і суфікс *-і*, прэфіксальна-суфіксальны спосаб.